

Veterinærer i førstelinjen

Øystein Helmikstøl

journalist i Psykologtidsskriftet

Nå skal veterinærene avdekke familievold.

BRANNVESENET I STAVANGER står i førstelinjen i psykisk helsevern og har tett kontakt med mennesker som har rusproblemer og psykiske vansker, ifølge Psykologtidsskriftets reportasje på sidene foran. I forrige utgave skrev vi om tannhelsetjenestens arbeid med å avdekke mulig barnemishandling.

Nå kommer en tredje yrkesgruppe på banen: Veterinærene.

Oppdagelsen

Det startet da veterinær og postdoktor Karianne Muri skulle holde et foredrag på Politihøgskolen for noen år siden. Hun var invitert for å snakke om relasjonen mellom mennesker og dyr og måtte, naturlig nok, se nærmere på det som handlet om kriminell atferd. Da oppdaget hun noe hun fant alarmerende:

- Det er flaut å si det, men i veterinærutdanningen i Norge har det ikke vært oppmerksomhet på vanskjøtsel og mishandling av dyr. Vi har hengt langt etter.

- Er det ikke dette veterinærer er spesialister på?

- Nei. Veterinærer er primært spesialister på sykdom, skader, diagnostikk og behandling. De har selvsagt god kompetanse på dyrevelferd generelt, men kunnskapen om avdekking og håndtering av mishandling og vanskjøtsel har manglet.

Ballen begynte å rulle, forteller Muri, som er en del av Forskergruppe Dyrevelferd ved Institutt for produksjonsdyrmedisin ved NMBU veterinærhøgskolen. Etter hvert ville hun finne ut mer om sammenhengen mellom vold mot dyr og vold mot mennesker. Og hun begynte å se på hva de holdt på med i andre land.

- Vi kom i kontakt med britene, som har kommet lengre enn oss på dette feltet. Også USA er kommet lengre. Det vi nå vil få til i Norge er inspirert av The Links Group i Storbritannia.

Muri jobber nå for at veterinærstudentene i studiet skal få opplæring i mulige sammenhenger mellom vold mot dyr og vold mot mennesker.

- Det som studentene nå får opplæring i på dette feltet, er altfor lite. Det må inn i studieplanen, sier Muri.

Kunnskap

Det finnes ikke forskning i Norge på mulige sammenhenger mellom vold mot dyr og vold mot mennesker. Men forskningen fra USA og Storbritannia stemmer overens med det vi har av erfaringsbasert kunnskap i Norge, ifølge Muri.

- Vi ser at vold mot dyr ofte er en del av familievolden. I de hjemmene der det foregår familievold, er alle sårbare individer i risikosonen. Ikke bare barn og kvinner, men også dyrene er utsatt i de hjemmene.

Krisesentrene melder ifølge Muri om at kvinner kvier seg for å oppsøke sentrene fordi de er redde for hva som vil skje med familiens dyr. Voldsutøvere kan bruke trusler om vold mot familiens dyr som en måte å kontrollere partner eller barn på.

Konkrete samtaler

Muri ønsker at veterinærstudentene og dyrehelsepersonell skal få opplæring i hvordan man konkret arbeider når de får inn dyr som de mistenker for å bli utsatt for mishandling.

– Det kan være en gjerningsperson som kommer med dyret, men det kan i noen tilfeller også være et offer for mishandling som kommer til veterinæren med et dyr med påførte skader. I Links Group har de jobbet med samtaleteknikken AVDR (Ask, Validate, Document, Refer), opprinnelig utviklet for tannleger i USA. Den handler om å stille åpne, ikke-dømmende spørsmål. Om å være omsorgsfull og støttende hvis personer velger å fortelle noe, dokumentere alt som blir sagt, og oppfordre til å søke hjelp, eller varsle andre instanser hvis det er barn involvert.

Psykiske lidelser

I tillegg til at Muri nå jobber for å få veterinærene på banen, har hun etablert samarbeid med Krisesentersekretariatet og Dyrebeskyttelsen Norge. Prosjektet heter «Se sammenhengen» og er finansiert av Politidirektoratet og Kompetansesenter for kriminalitetsforebygging. De skal snart arrangere en rundebordskonferanse for å samle de aktuelle etatene, med mål om å etablere bedre samarbeid og kryssrapportering. De skal også utvikle veiledningsmateriell om sammenhengene mellom vold mot dyr og vold mot mennesker, skreddersydd til veterinærer, helsepersonell, barnevernsansatte og politi.

Karianne Muri forteller at hun har hentet inn psykologspesialist Anja Vaskinn som foredragsholder på kursene NMBU veterinærhøgskolen har arrangert om vanskjøtsel og mishandling, og Vaskinn er også med som fagressurs til utvikling av veiledningsmaterialet.

På kursene har Vaskinn snakket om ulike psykiske lidelser som risikofaktor for vanskjøtsel og mishandling, med utgangspunkt i tre typer dyrevernsaker: dyresamling («animal hoarding»), alvorlig vanskjøtsel i landbruket (ofte kalt dyretragedier) og vold/mishandling.

– Psykologer er nok klar over at noen mennesker skader dyr, det være seg med vilje (mishandling) eller fordi de midlertidig ikke makter å vise omsorg (vanskjøtsel), skriver Vaskinn i en e-post.

– Kanskje kan vi bli flinkere til å tenke over dette.

Vaskinn tror både veterinærer og psykologer kan bidra til mindre lidelse for både dyr og mennesker, hvis de spør om hvordan dyrene har det.

– Det er heller ikke slik at psykologer automatisk har taushetsplikt ved mistanke om at dyr mishandles eller utsettes for alvorlig svikt, påpeker Vaskinn.

Kanskje er psykologen, ved i samtalen å ha oppmerksomhet på dyrs velferd, i en særlig god posisjon til å avdekke vold i nære relasjoner eller vanskjøtsel i landbruket med de muligheter det gir for å få slutt på lidelse, undrer Vaskinn.

Dyrebeskyttelsen

I januar i år opprettet Dyrebeskyttelsen Norge organisasjonen Videre som skal bli en paraplyorganisasjon og et samarbeidsorgan for veterinærer og ulike etater i Norge for å bekjempe vold mot dyr og familievold, forteller veterinærfaglig rådgiver Birgitte Fineid.

– Vi skal øke kunnskapen om vold mot dyr og vold i nære relasjoner, og ikke minst sammenhengen mellom disse, sier Fineid. Hun ønsker også at Videre skal være en pådriver for å få offisiell statistikk og forskning på sammenhengen mellom dyrevold og familievold.